

LAKIALOITE 108/2006 vp

Laki toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Valtioneuvoston päätöksellä toimeentulotuen perusosan määräytymisperusteita muutettiin 1.1.1994 alkaen siten, että lapsilisät otetaan perheen tuloina huomioon toimeentulolaskelmaa tehtäessä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että toimeentulotuki pienenee lapsilisän verran.

Tämän lakiesityksen tarkoituksena on muuttaa toimeentulotuesta annettua lakia siten, että

lapsilisä perheen ensimmäisen lapsen osalta laskettaisiin tulevaisuudessa perheen etuoikeuteksi tuloksi. Tällöin ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisä ei vähennä perheen saamaa toimeentulotukea. Lakimuutoksesta hyötyvät kaikki toimeentulotukea saavat lapsiperheet.

PERUSTELUT

Hallituksen harjoittama talous-, sosiaali- ja veropolitiikka on kasvattanut tuloeroja ja vakiinnuttanut maahan pysyvältä näyttävän köyhyysongelman.

Stakesin mukaan Suomessa on 63 000 köyhää lapsiperhettä, joissa elää 131 000 lasta. Määrät ovat yli kaksinkertaiset vuoden 1990 tilanteeseen verrattuna. Tilastossa perhe on köyhä, jos sen tulot ovat alle 60 prosenttia keskitulosta. Joka kahdeksas alle 18-vuotias asuu siten köyhässä kotitaloudessa. Köyhiä lapsia on nyt suhteessa enemmän kuin köyhiä koko väestössä. Stakesin tutkimuksen mukaan kaksitoista prosenttia suomalaisista lapsista elää köyhyydessä.

Käännös lapsiperheiden taloudellisessa tilanteesta tapahtui 1990-luvun lopulla. Lapsiperheiden osuus alimmissa tuloluokissa alkoi kasvaa,

ja niiden köyhyys on kasvanut viime vuosina paljon nopeammin kuin köyhyys koko väestössä. Lapsiperheiden köyhyyden lisääntyminen ei näy toimeentulotukitilastoissa, koska perheet saavat usein jotain muuta etuutta tai perheen huoltaja pientä palkkatuloa. Stakesin mukaan vuonna 2004 toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä oli 57 091 perhettä.

Oleellista onkin se, että kun Suomessa tuloerot ovat kasvaneet 1990-puolivälin jälkeen ja toimeentulonormi on reaaliarvoltaan laskenut (-4 %) vuodesta 1993, niin toimeentulotukitilasto ei anna kokonaiskuvaa lapsiperheiden todellisesta tuloköyhyydestä. Perhepoliittisten tulonsiirtojen leikkaukset 1990-luvulla näkyvät tämän päivän lapsiperheiden köyhyyden lisääntymisessä.

Stakesin raportti "Hyvinvointivaltion rajat" (2006) toteaa, että tällä hetkellä lapsilisän korotus ei auta toimeentulotukea saavaa perhettä, koska korotus leikkaa siivun toimeentulotuesta. Ryhmän mielestä leikkaussysteemin purkaminen olisikin "ehdottoman tehokas tapa lisätä köyhimpien lapsiperheiden ostovoimaa".

Hallituksen ohjelmassa oli tavoitteena 100 000 työpaikan lisäys. Hallitus ei saavuta tavoitettaan, ja pääosa uusistakin työpaikoista on pätkätoita tai toteutuu vuokratyömarkkinoita laajentamalla. Tällainen työpaikkojen kasvu ei toteutuessaankaan ratkaise köyhyysongelmaa. Pienempien etuuksien korottamisella on tärkeä rooli köyhyysongelmien voittamisessa, sillä useiden eri tutkimusten mukaan köyhyyden pääsyy ei ole vain pitkään jatkunut työttömyys vaan myös perusturvan riittämätön taso. Köyhyyttä on vähennettävä molempiin syihin vaikuttamalla.

Tällä hetkellä jokainen lapsilisistä saatava lisäsenti vähentää toimeentulotukea saavan perheen toimeentulotukea. Tämä epäoikeudenmukaisuus luotiin Ahon hallituksen aikana asetuksen muutoksella vuonna 1994. Tämän jälkeen valtiontaloudessa on eletty monta lihavaa vuotta ja veronalennuksilla on jaettu työssäkäyville ja hyvätuloisille miljardeja ilman, että toimeentulotukiperheiden ja muiden köyhyydestä kärsivien tulotasoa olisi lähdetty nostamaan. Työssä käyvien reaaliensiot ovat laman jälkeen kasvaneet niin, että ansioiden reaalikasvu vuosina 1993—2004 oli 25,7 prosenttia (Heikkilä, Matti ym. 2005). Toimeentulotuen perusosan reaali-muutos vuosina 1993—2003 oli miinus 4 prosenttia (-4 %) (Niemelä, Heikki. Kela 2005).

Viimeisten vuosien aikana lapsilisien ostovoima on heikentynyt huomattavasti. Lapsili-

sien reaalitaso on laskenut vuosina 1993—2005 10,8 % (Niemelä, Heikki. Kela 2005). Pahin epäoikeudenmukaisuus lapsilisien kohdalla on kuitenkin se, että kaikista köyhimmät perheet eivät ole tällä hetkellä lapsilisään oikeutettuja. Muodollisesti kaikki lapset kyllä sitä saavat, mutta toimeentulotuen varassa eläviltä perheiltä lapsilisä vähennetään suoraan toimeentulotuesta. Täten ne perheet, jotka lapsilisiä eniten tarvitsevat, eivät lainkaan hyötyisi esimerkiksi lapsilisien korotuksista.

Monet toimeentulotuen varassa elävät perheet ovat taloudellisesti todella tiukoilla. Pitkän ajan kuluessa toimeentulotuella eläminen aiheuttaa lapsiperheiden syrjäytymistä. Vaikka pelkillä suurilla tuloilla ei välttämättä kasvateta tasapainoisia ja hyvinvoivia lapsia, alituinen niukkuus on kuitenkin hyvin suuri ristitekijä.

Lakialoitteeseen sisältyvän ehdotuksen vaikutus

Lakia toimeentulotuesta on muutettava siten, että kunnallista toimeentulotukea saavien perheiden ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisä lasketaan etuoikeutetuksi tuloksi, jolloin se ei vähennä perheen saamaa toimeentulotukea. Näin kaikkein pienituloisimpien perheiden tulot kasvavat ensimmäisen lapsen saaman lapsilisän verran eli noin 100 euroa.

Lainmuutos tulee lisäämään kuntien menoja, joten valtion on lisättävä kunnille maksettavia valtionosuuksia lainmuutoksen kustannusten vaatimalla määrällä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 11 §:n 2 momentin 5 ja 6 kohta sekä
lisätään 11 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 49/2005 ja 1218/2005, uusi 7 kohta seuraavasti:

11 §

Huomioon otettavat tulot

Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:

5) alle 18-vuotiaaan lapsen säännöllisiä tuloja siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan 7 §:n nojalla huomioon otettavat menot;

6) edellä 8 §:ssä tarkoitettuja korvauksia ja tuloja; eikä

7) perheen ensimmäisestä lapsesta maksettavaa lapsilisää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 2006

Annika Lapintie /vas